

1670 TAHRİRİNE GÖRE PARA ADASI

Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN*

Özet

Osmanlı tarihinde XVII. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte anılan Girit Seferleri'nin bölgede sebep olduğu tahribatın ardından tertiplenen 1670 tarihli mufassal tahrir defterinin yaklaşık üç yüzyıl Türk idaresinde kalan Para Adası'nın ilk geniş çaplı sayımını içermesi nedeniyle ne denli kıymetli bir vesika olduğu ve değerlendirmesinin Ege Adaları üzerine yapılan araştırmalar için önemli bir kaynağı teşkil edeceği açıktır. Bu çalışmada adanın tahririnin gerçekleştirildiği dönemdeki iktisadi durumunu olduğu kadar içtimai ve demografik durumu hakkında da ilk elden bilgiler aktaran söz konusu defterin sunduğu kayıtlar, diğer arşiv belgeleri ve dönemin tanıklarından da istifade ederek tetkik edilmeye gayret edildi. Ayrıca defterden elde edilen bilgiler ile tahririn yapıldığı dönemde Para'nın içinde bulunduğu tarihsel süreç arasında anlamlı bir bütünlük sağlayabilmek adına, adanın ilk iskânından başlayarak Türk idaresinden çıkışına kadar meydana gelen olaylara da yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ege Adaları, Para Adası, mufassal tahrir.

PAROS ISLAND ACCORDING TO THE TAHRIR OF 1670

Abstract

The *mufassal tahrir* of 1670, which had been established after the devastation, caused by campaigns of Crete, within the second half of the XVII. century, contains the first comprehensive census of the Island of Paros, which has been under Turkish rule for more than three centuries. This fact displays the importance of this document, which is a precious source in the investigation of the Aegean Islands. In this study, the entries in the mentioned *defter*, which demonstrate the economic, as well as the social life and

722-753

* Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

demography of the Island within the related period, have been taken into account, together with other archive materials and statements of contemporary witnesses. Besides, in the light of the information, received by the *tahrir*, events that took place on the Island of Paros, starting from the first settlements, up to the splitting from the Turkish governance, have been mentioned in the study, with a view to ensuring a meaningful integrity with in the historical process.

Key words: Aegean Islands, Paros Island, mufassal tahrir.

Dilimizde, Kiklad Takımadaı'ndan (Cyclades) biri olan Para Adası hakkında yapılan araştırmaların mevcut arşiv vesikalarına oranla yok denilecek kadar az sayıda olduğuna başlangıç olarak dikkat çekilebilir. Bu noktadan hareketle Osmanlı idari yapısı dâhilinde ada için yeni bir dönemin başlangıcını teşkil eden H. 1080 (1669/1670) tarihli tahririn değerlendirilmesinin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Söz konusu tahririn başka vesikalardan da yararlanılarak tahlil edilmesiyle, Para Adası'nın ilgili dönemdeki durumunun sosyal ve ekonomik boyutlarıyla ne derece anlaşılacağı sorusuna cevap aranılan bu çalışmada, adanın tarihine ve Osmanlı idari yapısındaki durumuna da değinilecektir.

Osmanlı belgelerinde "Bare" veya "Bara" adıyla kaydedilmiş bir Yunan adası olan Para, Mora Yarımadası ile Oniki Ada arasında yer alan Kiklad Adaları'nın bir parçası olup konumu itibariyle Nakşa (Naxos)'nın batısında, Andipara veya Küçük Para (Antiparos) Adası'nın kuzey batısında bulunmaktadır.¹ Takımadaının dördüncü büyük

¹ Kikladlar Ege Denizi'nde Yunanistan kıyılarına yakın olan adalar grubudur. Anadolu kıyılarına yakın olanlarına ise Sporadlar denir. Bkz. Selami Gözenc, *Avrupa Ülkeleri Coğrafyası, I. Akdeniz Avrupası ve Balkan Ülkeleri*, İstanbul, 1985, s. 180-181; Şengül Avoğuz, *Cezayir-i Bahr-i Sefid*, (E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1989, bölüm I, dipnot 5. İ. Hakkı Uzunçarşılı, Paros Adası'na Osmanlı vesikalarında "Para" denildiğini ve bu adanın İsporat (Sporad) toplu adalarından olduğunu bildirmektedir. Bkz. *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1983, C. IV/1, s. 403. Para Adası'nı Kiklad Takımadaı arasında gösteren çalışmalar için bkz. *Türk Hâkimiyetinde Ege Adaları'nın Yönetimi* (bundan sonra *Türk Hâkimiyetinde*), (ed. Cevdet Küçük), Ankara 2002, s. 201; *Harita ve Coğrafya Eserlerine Göre Ege Denizi ve Ege Adaları*, (ed. İdris Bostan, Ali Kurumahmut), Ankara 2003, s. 122; *Ege Adaları'nın İdari, Mali ve Sosyal Yapısı* (bundan sonra *Ege Adaları'nın İdari, Mali*), (ed. İdris Bostan), Ankara 2003, s. 180; Feridun Emecen, "Para", *DİA*, C. 34, s. 166-167.